

Held van Albanië

Majoor Thomson en de Nederlandse vredesmissie van 1913-1914

Nederland is de afgelopen decennia vrij actief geweest bij internationale vredesmissies. Militairen werden uitgezonden naar conflictgebieden in Cambodja, voormalig Joegoslavië, Afghanistan en Mali. Vredesmissies zijn ouder dan vaak wordt gedacht. Al in 1913 stonden Nederlandse militairen Albanië terzijde tijdens de Tweede Balkanoorlog. Een opmerkelijk actieve rol hierin speelde majoor Thomson, die er het leven bij liet.

JOOST VERMEULEN

Nu 100 jaar later kunnen wij de dood van Lodewijk Thomson in een historisch perspectief plaatsen. Wij weten en erkennen nu dat hij de eerste Nederlandse militair was die sneuvelde tijdens een militaire vredesmissie die werd uitgevoerd op verzoek van de internationale gemeenschap.' Met deze woorden opende Geert Jan Hamilton, griffier van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, op 28 juni 2014 de plechtigheid ter gelegenheid van de onthulling van het borstbeeld van kolonel Thomson. Lodewijk Willem Johan Karel Thomson (1869-1914) was een militair met een grote staat van dienst. Voor zijn rol tijdens de Atjeh-oorlog was hij beloond met de Militaire Willemsorde. Verder diende hij als militair attaché tijdens de Tweede Boerenoorlog (1899-1902), en vlak voordat hij naar Albanië vertrok, was hij als militair attaché gevestigd in Athene. Behalve als militair had hij ook een zekere reputatie als politicus: van 1905 tot 1913 was hij namens de Liberale Unie lid van de Tweede Kamer en ook zat hij enige tijd in de Haagse gemeenteraad.

Tegengestelde karakters

Op 28 februari 1912 verklaarde de Albanese bevolking zich onafhankelijk van het Ottomaanse Rijk. Omdat de beoogde Albanese staat grote delen van Kosovo, Macedonië en Griekenland zou omvatten, wilde geen van de bij het dreigende Balkanconflict betrokken landen (Servië, Griekenland, Bulgarije en Turkije) deze nieuwe staat erkennen. Onder druk van

Oostenrijk en met steun van Rusland, Engeland, Frankrijk en Italië kregen de Albanesez uitendelijk toch een beperkte vorm van zelfbestuur. Als staatshoofd wezen de grootmachten eind juli 1913 de Duitse prins Wilhelm zu Wied aan, een achterneef van koningin Wilhelmina. Tegelijkertijd werd Nederland gevraagd een aantal militairen te leveren. Hun taak zou bestaan uit het trainen van het nieuwe Albanese leger. Den Haag besloot aan dit verzoek te voldoen. Voorwaarde was wel dat de Nederlanders niet direct bij de gevechtshandelingen betrokken zouden raken. Om de Nederlandse neutraliteit te garanderen werden de Nederlandse militairen formeel toegevoegd aan het Albanese leger.

Deze constructie gaf al snel aanleiding tot spanningen tussen de leider van het team, generaal Willem de Veer, en zijn adjudant Thomson. Nog afgezien van het feit dat deze twee mannen tegengestelde karakters hadden, verschilden zij ook sterk van mening over de manier waarop de missie moest worden ingevuld. Vooral Thomson zag voor de Nederlandse militairen een veel directere rol weggelegd dan De Veer, die zich strikt wenste te houden aan de oorspronkelijke opdracht die de Nederlanders verbood aan de gevechtshandelingen deel te nemen.

De situatie escaleerde in mei 1914 toen de ambitieuze Thomson zich achter de rug van De Veer om door de Albanese koning tot 'directeur van het Albanese leger' liet benoemen. In deze functie was hij nu formeel de baas van zijn meerdere geworden. De Veer beklagde zich bij de Nederlandse regering. Toen die hem onvoldoende leek te steunen, vertrok de generaal gefrustreerd uit Albanië. Thomson meende nu carte blanche te hebben. Toen door Turkije gesteunde rebellen de hoofdstad Durrës belegerden, trok Thomson dan ook openlijk met zijn Albanese troepen ten strijde. Onder zijn aanvoering werden de rebellen in eerste instantie teruggeslagen. Bij het begin van de tweede aanvalspoging, 15 juni, werd Thomson echter dodelijk getroffen.

◀ De Nederlandse militair Lodewijk Thomson (1869-1914). Inzet: standbeeld van Thomson in Durrës, Albanië.

'Rechtmatigen trots'

Thomsons gewelddadige dood zorgde voor de nodige commotie in het vaderland. Er werd speciaal een marineschip naar Albanië gestuurd om zijn lichaam op te halen. Koningin Wilhelmina sprak tijdens een bijeenkomst in Groningen: 'Volk en leger, wij allen gevoelen ons op een gansch bijzondere wijze één in rechtmatigen trots op den zoon van onzen stam die in den vreemde getoond heeft wat oud-vaderlandsche plichtsbetrachting en moed beteekenen.' De boodschap was duidelijk. Thomson was weliswaar buiten zijn boekje getreden maar hij deed dat uit nobele overweging. Door Thomson als een held naar voren te schuiven en de burgeroorlog in Albanië af te schilderen als een strijd van David tegen Goliath, kon de Nederlandse regering internationaal gezichtsverlies voorkomen. De verering in ons land voor de held Thomson nam uiteindelijk zelfs grootse vormen aan. Er werd een standbeeld voor hem opgericht in Den Haag. Het plein waarop dit beeld verscheen, kreeg ook zijn naam, evenals de kazerne in Groningen waar Thomson jarenlang gelegerd was. Maar niet alleen in eigen land werd hij vereerd, ook in Albanië bereikte hij postuum de heldenstatus en kreeg hij een standbeeld.

Praatjesmaker

De Eerste Wereldoorlog, die nog geen maand na Thomsons dood uitbrak, zorgde er echter voor dat de belangstelling voor de Nederlandse held even snel verdween als ze was opgekomen. Pas de laatste decennia is Thomson en de Nederlandse missie in Albanië opnieuw in de aandacht komen te staan. Het debacle van de missie in Bosnië en de controverses rondom de missies naar Afghanistan hebben daar zeker aan bijgedragen. Bij een kritische beschouwing over de Albaniëmissie hoort ook de vraag naar de rol van generaal De Veer. In *Nederlandse militairen in een Albanese wespennest 1913-1914* (Skandenberg books, 2014) schrijft Joep Zonne dat niet

↑ Boven: Lodewijk Thomson (tweede van rechts) en zijn superieur kolonel Willem de Veer (tweede van links) geflankeerd door twee hoge Albanese militairen. Onder: Nederlandse militairen op vredesmissie in Albanië, 1913-1914.

Thomson maar De Veer de werkelijke held in Albanië was. 'Thomson was een praatjesmaker, iemand die graag pronkte met andermans veren. Als de Albanese missie al een held kende dan was het De Veer.' Zonne laat zien dat Thomson geen makkelijke man was en dat hij zich inderdaad geheel tegen de orders in openlijk in de Albanese burgeroorlog stortte. Opvallend is dat de overige zestien Nederlanders die deelnamen aan de Albanese missie, ieder op hun eigen manier hebben bijgedragen aan de beeldvorming rondom Thomson. Vooral luitenant Fabius gaf in zijn boek *Zes maanden in Albanië* (1915) hoog op van Thomson. De Veer daarentegen kwam er bij hem slecht vanaf. De heldenstatus van Thomson blijft toch vrijwel onaangetast, zo blijkt ook uit de eer die hem honderd jaar na zijn dood te beurt viel: een borstbeeld in de Tweede Kamer en postuum een hoge onderscheiding van de Albanese overheid.

Joost Vermeulen is freelance publicist.